

Metodika monitoringu Boros Shneiderov *Boros schneideri* (Panzer, 1795) (Coleoptera, Boridae)

- **Spracovateľ metodiky:** Ing. Tomáš Olšovský, PhD., Mgr. Milan Janák
Oponent: Ing. Peter Potocký, Mgr. Tomáš Jászay

- **Názov a popis metódy zberu údajov pre realizáciu monitoringu v teréne**

Určenie presnejšej veľkosti populácie *Boros schneideri* je v teréne prakticky nemožné stanoviť bez toho, aby sa nedeštruoval celý mikrohabitat druhu, preto sa pri terénnom mapovaní navrhuje redukovaná metodika, ktorá je odporúčaná z dôvodu maximálneho zachovania prirodzeného habitatu druhu. Zámerom je pri mapovaní čo najmenej mechanicky poškodzovať drevo, ktoré je vhodné pre vývoj lariev. Realizovať sa bude individuálny zber (VIZUAL) na vymedzených mapovacích líniách (transektoch) o šírke 5 m a dĺžke 500 – 1000 m v závislosti od veľkosti stanovenej TMP. Vizuálna registrácia lariev a imág pod kôrou.

- **Zoznam potrebného vybavenia pre realizáciu monitoringu v teréne**

papierová, resp. digitálna mapa TMP v adekvátnom mobilnom zariadení, unifikovaný formulár pre realizáciu monitoringu v teréne, teréna lupa so zväčšením do 10x, pero/ceruzka, malá ručná sekera, pinzeta, meracie pásmo, ekologická farba, fotoaparát

- **Čas monitorovania**

Zber dát sa uskutoční v priebehu mesiacov apríl až november kedy sa dajú najľahšie zaznamenať larvy a imága. Počet návštev za rok 1x, pričom monitoring sa bude realizovať v priebehu troch rokov.

- **Spôsob zakladania a fixácie TML (ak je potrebná) a trvalých plôch (miest samplingu) vnútri TML**

TML budú predstavovať vybrané orografické celky na strednom a východnom Slovensku s vhodnými biotopmi druhu.

V každej TML bude vybraných 1 - 5 TMP, ktoré budú mať jednoznačné označenie (číslovanie). Jednotlivé TMP budú predstavovať vybrané lesné dielce o výmere 50 až 100 ha.

Mapovateľ dostane vytlačenú mapu jednotlivých TMP s hranicami lesných dielcov, vrstevnicami, vodnými tokmi a taktiež i digitálnu formu jednotlivých TMP vo forme polygónov uložených v GPS. Na zber údajov v TMP sa použije líniová metóda, kedy v každej TMP bude vhodne zvolená iba jedna spojitá mapovacia línia (transekt). Mapovaciú líniu bude navrhovať mapovateľ priamo v teréne na základe terénnych špecifik jednotlivých TMP.

Pri navrhovaní mapovacích línií v jednotlivých TMP budú platiť nasledovné zásady:

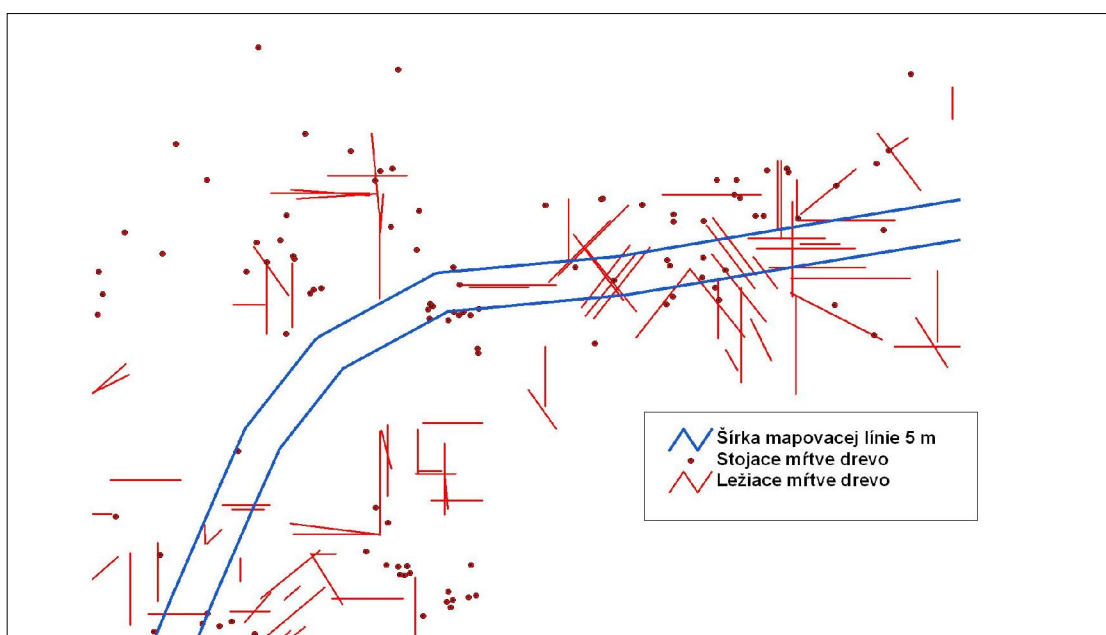
- línia bude vedená približne stredom vybraných TMP, nie po ich okrajoch
- mapovateľ zameria v teréne navrhnutú mapovaciú líniu pomocou GPS a vyznačí ju dohodnutým spôsobom v teréne.

Boros žije pod kôrou odumretých stojacich i ležiacich stromoch prevažne ihličnatých drevín (predovšetkým jedlí, menej smrekov) a veľmi zriedkavo i listnatých drevín – bukov na východnom Slovensku. Obýva iba najzachovalejšie pralesné porasty v podhorských až horských zmiešaných lesoch so zastúpením jedle, smreka a buku. Vyskytuje sa hlavne v severnej Európe (Fínsko, Švédsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko), ale zasahuje aj do strednej Európy (Poľsko, Slovensko). Larvy aj imága prakticky zdržujú iba v podkôrnom detrite. Imága iba veľmi vzácne opúšťajú svoje hostiteľské stromy. Boros vyžaduje pre svoj vývoj prítomnosť hrubých odumretých stromov (priemer kmeňa viac ako 40 cm), ktoré majú na väčšine plochy kôru, pod ktorou sa nachádza najlepšie čiernohnedo sfarbený podkôrny detrit. Tento podkôrny detrit sa vytvára až na mŕtvom dreve staršom ako 4 roky.

Pri zakladaní TMP nie je potrebné vykonávať fixovanie v teréne pomocou nijakých predmetov, hranica TMP bude tvorená viacerými lesnými dielcami, ktorých vonkajšie hranice budú totožné s hranicou TMP. Každá TMP bude obsahovať presne definovanú mapovaciu líniu, ktorú navrhne a vymedzí mapovateľ. Mapovacia línia bude zameraná pomocou GPS a vyznačená v teréne, tak aby sa monitoring mohol zopakovať v priebehu ďalších rokov.

- **Podrobný opis metódy (postup) výkonu monitoringu s postupnosťou krokov a spôsobom manipulácie s druhmi**

Pri práci v teréne sa bude každý pracovník orientovať na základe mapových podkladov pre každú TMP, resp. GPS zariadenia. Pracovník vykonávajúci monitoring si pred príchodom do terénu na TMP v kancelárii podrobne preštuduje mapové podklady, prístupové cesty, členitosť terénu, prípadné terénne prekážky (bralá, vodné prekážky ap.) a skusmo navrhne mapovaciu líniu. Po príchode do TMP mapovateľ najprv vytýči a vyznačí v teréne mapovaciu líniu. Po vyznačení začne monitorovať daný druh. Monitorovať sa budú všetky vhodné odumreté stromy (ležanina, stojace odumreté stromy) vo vzdialenosti do 2,5 m na každú stranu od vytýčenej mapovacej línie, čiže bude mapovaný pás o celkovej šírke 5 m (Bližšie obr. č. 1).

Obr. č. 1: Ukážka mapovacej línie a výskytu stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva

Výkon monitoringu bude realizovaný nasledovne:

Pri monitoringu sa bude postupovať redukovanou metodikou, ktorá je odporúčaná z dôvodu maximálneho zachovania prirodzeného habitatu druhu. Zámerom je pri mapovaní čo najmenej mechanicky poškodzovať drevo, ktoré je vhodné pre vývoj lariev. Pri mapovaní sa bude na bionomicky vhodných drevinách šetrne odlupovať kôra na malých plochách cca 15x15 cm. Pričom kôra po odlúpnutí bude vrátená na svoje pôvodné miesto. Miesto na odlúpnutie kôry bude vyberané náhodne – začne sa na mieste, kde sa kôra od kmeňa už začína oddeľovať. Na jednom kmeni odlupujeme maximálne 5 takýchto plôšiek, tak aby bola zachovaná kontinuita kôry na kmeni. Pri pozitívnom výskytu imága alebo larvy pod prvou odlúpnutou plôškou už na danom kmeni ďalej nepokračujeme a prejde sa na ďalší vhodný kmeň. V prípade odumretých ležiacich stromov, ktoré zasahujú do 5 m širokej mapovacej línie iba okrajovou časťou (vrcholec, koreňový val) menšou ako 50 cm do mapovania nezahrňujeme. Pri ležiacich kmeňoch, ktoré do mapovacej línie zasahujú viac ako 50 cm môžeme monitorovať i za hranicou mapovacej línie. Všetky zistené larvy a imága budú determinované priamo v teréne a po určení vrátené do svojho pôvodného prostredia.

Na kmeňoch, kde sa monitoringom potvrdí výskyt borosa počas mapovania sa v zmysle zachovania biotopu druhu sa počas opakovaných mapovaní nebude ďalej odkôrňovať tento kmeň! Stromy s výskytom borosa sa budú každoročne fotografovať, hodnotiť sa bude kvalita

biotopu na lokalite, hodnotenie vyhládok biotopu na lokalite a všetky súčasné a potenciálne aktivity, ktoré by mohli ovplyvniť výskyt druhu a jeho biotopy!

Pri terénnom mapovaní budú pomocou GPS zameriavané všetky obsadené odumreté kmene obsadené borosom.

- **Determinačné znaky druhu**

Podlhovastý, 12 – 14 mm dlhý, olivovohnedý, lesklý chrobák. Tykadlá majú na konci trojčlánkovú paličku. Povrch štítu husto a hlboko bodkovaný, v strede s jemným vtlakom. Krovky sú valcovité, veľmi jemne pozdĺžne ryhované a bodkované.

Larválne štádiá borosa od podobných druhov (napr. rody *Schizotus*, *Pyrochroa*, *Cucujus*) sa dajú determinovať priamo v teréne pomocou lupy, kde sa sledujú urogomfy, ôsmy zadočkový článok, hlava a tykadlá.

- **Špecifické situácie monitoringu druhu a spôsob ich riešenia**

Vzhľadom na biotopovú väzbu borosa môžu nastať problémy v TMP, kde počas monitorovacieho obdobia príde k výraznému lesohospodárskemu alebo inému zákroku, ktorý zásadným spôsobom zmení štruktúru lesa, najmä odstránením odumierajúcich a odumretých stromov. V takomto prípade bude nutné založiť novú TMP v najbližšej možnej vzdialenosti od pôvodnej TMP. V takomto prípade však bude na pôvodných TMP vykonaný kontrolný monitoring v 3-ročných intervaloch. Ak dôjde k tejto situácii, je nutné zaznačiť všetky podrobnosti danej situácie do formulára pre realizáciu monitoringu v teréne a bezprostredne kontaktovať koordinátora, resp. pracovníka zodpovedného za vyhodnotenie údajov zo všetkých TMP.

- **Spôsob zápisu, spracovania a vyhodnotenia údajov z TML**

Parametre, ktoré to budú dovoľovať budú do formulára zaznamenané priamo v teréne (prezencia, počet, výskyt ostatných významných druhov). Zápis všetkých položiek formulára bude možný až niekoľko dní po vyhodnotení terénnych vzoriek, keď po determinovaní získaného materiálu bude možné urobiť zoznam všetkých zistených druhov vyskytujúcich sa na lokalite. Následne bude vyplnený aj elektronický formulár.

1. Odhad kvality populácie druhu

Údaje o populačnej ekológii a celkovom rozšírení borosa na Slovensku chýbajú. Doteraz sa nevykonávalo celoplošné sieťové mapovanie druhu. Preto nie je možný ani hrubý odhad kvality populácie druhu za daných podmienok na Slovensku. Dáta získané pri monitoringu na jednotlivých TML a TMP pravdepodobne nebudú postačovať na kvalifikovaný odhad stav populácie monitorovaného druhu na celom Slovensku. Nutný by bol komplexný monitoring s podstatne vyššou frekvenciou návštev. Takýto monitoring by bolo vhodné zaviesť po uplynutí troch rokov na lokalitách, kde by sa preukázala stála prítomnosť druhu a kde by bolo možné použiť aj odlišné metodiky.

*Na odhad kvality populácie druhu *Boros schneideri* budú slúžiť:*

1. Prítomnosť druhu: - pre vzácnosť druhu bude postačovať ak sa druh na lokalite potvrdí, nie je nutné zisťovať frekvenciu výskytu alebo jeho početnosť

2. Odhad celkového počtu napadnutého dreva na TML: - bude udávaný za každú TML, neskôr sa budú dáta extrapolovať na daný bioregión v rámci Slovenska.

Odhad celkového počtu napadnutého dreva v rámci TML, bude vyrátaný ako priemer zo všetkých TMP, ktoré sa nachádzajú v danej TML. Celkový počet napadnutého dreva sa preráta na plochu 50 ha.

Kvalita populácie druhu sa bude posudzovať na TML základe celkovej frekvencie napadnutého dreva a odhadu počtu napadnutého dreva nasledovne:

Tab. č. 1: Hodnotenie kvality populácie *Boros schneideri* na TML

Hodnotenie stavu populácie	Prítomnosť druhu	Odhad celkového počtu napadnutého dreva na ploche 25 ha
dobrý stav populácie	druh zaznamenaný	viac ako 1 strom na 25 ha
nevyhovujúci stav populácie	druh zaznamenaný	menej ako 1 strom na 25 ha
zlý stav populácie	druh nezaznamenaný	žiadne napadnuté drevo

2. Hodnotenie kvality biotopu druhu

Pri hodnotení biotopu sa bude sledovať nasledovné:

Drevinové zloženie: odhadne sa percentuálne zastúpenie listnatých a ihličnatých drevín v na danej mapovacej línii v rámci každej TMP a taktiež i forma zmiešania drevín, dreviny sa môžu nachádzať jednotlivo, v skupinách alebo plošne.

Priestorová výstavba biotopu: popíše sa štruktúra porastu (horizontálna, vertikálna ap.), zápoj a tiež sa uvedie veková štruktúra biotopu.

Podiel odumretých starých stromov: Stručne sa uvedie približný počet odumretých stromov na ploche 1 hektár a ich rozmiestnenie. Zvlášť sa bude hodnotiť podiel ležaniny a odumretých stojacich stromov.

Podiel potenciálne vhodných živých starých stromov: Odhadne sa počet takýchto stromov na plochu 1 ha, pričom za potenciálne vhodné stromy sa považujú stromy s hrúbkou stredného kmeňa viac ako 40 cm, ide predovšetkým o jedľu, výnimočne buk a smrek.

Tab. č. 2: Hodnotenie kvality biotopu *Boros schneideri* na TML

Hodnotenie kvality biotopu	Stav biotopu	Režim na lokalite
dobrá	Lesné biotopy sa vyznačujú výrazne diferencovanou vekovou a výškovou štruktúrou. Na lokalite sa priemerne na ploche 1 ha nachádza viac ako 5 odumierajúcich alebo už odumretých starých stromov s neodlúpnutou kôrou a s priemerom väčším ako 40 cm.	Biotopy lokálnych populácií druhu zaberajú na lokalite ucelenú plochu o výmere viac ako 50 ha. Na lokalite sa priemerne nachádza viac ako 10 starých stromov na ploche 1 ha, ktoré by predstavovali potenciálne vhodné stromy pre obsadenie týmto druhom.
nevyhovujúca	Lesné biotopy sa vyznačujú výrazne horizontálnou štruktúrou. Porasty sú prevažne rovnoveké, výškovo málo členité. Na lokalite sa priemerne na ploche 1 ha nachádza jú 1 - 4 odumierajúce alebo už odumreté staré stromy s neodlúpnutou kôrou a s priemerom väčším ako 40 cm.	Biotopy lokálnych populácií druhu zaberajú na lokalite ucelenú plochu o výmere 15 - 50 ha. Na lokalite sa priemerne nachádza 2 - 9 starých stromov na ploche 1 ha, ktoré by predstavovali potenciálne vhodné stromy pre obsadenie týmto druhom.
zlá	Štruktúra biotopov je výrazne rovnoveká so zmeneným drevinovým zložením v prospech monokultúr borovice, agátu, topoľa šľachteného ap. Na lokalite sa na ploche 1 ha nachádza menej ako 1 odumierajúci alebo už odumretý starý strom s neodlúpnutou kôrou a s priemerom väčším ako 40 cm.	Biotopy lokálnych populácií majú výmeru < 15 ha. Na lokalite sa nachádza priemerne menej ako 1 starý strom na ploche 1 ha, ktoré by predstavoval potenciálne vhodné strom pre obsadenie týmto druhom.

3. Hodnotenie vyhliadok biotopu na lokalite

Tab. č. 3: Hodnotenie vyhliadok biotopu na TML

Hodnotenie vyhliadok biotopu na lokalite	Ohrozenie
dobrá	Žiadne. V prípade lesných biotopov ide o biotopy bez výraznej lesohospodárskej činnosti. Lesné porasty sú zaradené do kategórie ochranných lesov, mchú alebo sa nachádzajú na málo prístupných miestach. Nevykonávajú sa asanačné výrubu starých odumierajúcich stromov ani obnovné ťažby. Antropogénne škodlivé činitele absentujú.
nevyhovujúca	V prípade lesných biotopov je územie lesohospodársky využívané, v dôsledku čoho sa mení veková a priestorová štruktúra biotopov. V porastoch sa vykonávajú asanačné výrubu starých stromov. Pri obnovných ťažbách porastov sa používajú prírode šetrnejšie spôsoby obnovy lesa maloplošnými obnovnými prvkami s ponechávaním výstavkov, či celých skupín starých stromov poprípade sa realizuje len jednotlivý výber, kedy sú v porastoch ponechávané niektoré hrubé kmene stromov. Vyťažené časti porastov sú zalesňované stanovištne pôvodnými druhmi drevín v zastúpení aspoň 50 %.
zlá	V prípade lesných biotopov dochádza k postupnej likvidácii biotopov starých stromov v dôsledku intenzívnej lesohospodárskej činnosti a asanačných výrubov. Pri obnove porastov sa uplatňujú drastickejšie spôsoby, najmä holoruby. Biotopy sú premieňané na borovicové, smrekové, monokultúry, alebo porasty nepôvodných často invázných druhov drevín. V porastoch sa nenachádzajú žiadne odumierajúce staré stromy.

1. Návrh unifikovaného formulára pre realizáciu monitoringu v teréne

--	--	--	--	--	--

Kód TML – kód v tvare “TML_XXXX_000”, kde XXXX predstavuje kód biotopu (podľa Príloh II, IV a V Smernice o biotopoch), ktorý je predmetom monitorovania na TML, a 000 je poradové číslo TML pre daný biotop. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Kód a názov druhu – kód a plný názov uvedený v Prílohách II, IV a V Smernice o biotopoch. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Plocha TML – plocha v metroch štvorcových vyrátaná z GISu. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Meno mapovateľa – meno terénneho mapovateľa danej TML. Pole je povinné. Pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Súradnice stredu TML – súradnice (zemepisná dĺžka x zemepisná šírka) stredu TML vyrátané z GISu v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch. Pole je povinné. Pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Dátum – dátum terénneho monitorovania. Pole je povinné.

Názov lokality – ak je známy názov územia, v ktorom sa TML nachádza, tak zapíšeme názov lokality. Pole nie je povinné.

Typ biotopu druhu (Kód podľa Katalógu biotopov, alebo opis): – kód biotopu podľa Katalógu biotopov (STANOVÁ, VALACHOVIČ 2002) alebo jeho opis, ktorý je miestom výskytu a prežívania monitorovaného druhu. Pole je povinné.

Kvalita biotopu druhu na lokalite (v % z celkovej plochy TML) – pre každú z troch kategórií kvality biotopu („dobrá“, „nevyhovujúca“, „zlá“) stanovíme jej percentuálny podiel z celkovej plochy TML. Kvalita sa hodnotí na základe expertného odhadu. Pole je povinné.

Súčasná a budúce aktivity ovplyvňujúce TML

Ak sa na lokalite vyskytujú aktivity, alebo vieme o potenciálnych aktivitách ovplyvňujúcich lokalitu, tak tieto údaje sú povinné.

Aktivita na lokalite (kód podľa ŠDF) – zapisujeme kódy aktivít a ohrození uvedených v prílohe 2 tohto dokumentu, ktoré sa aktuálne, alebo potenciálne vyskytujú na ploche TML.

Miera vplyvu Vysoká/Stredná/Nízka – zapíšeme kategóriu miery vplyvu danej aktivity na TML

% plochy – percento plochy, ktoré je pod súčasným prípadne budúcim vplyvom danej aktivity

±Vplyv / ±Budúci vplyv – Kategóriu „Vplyv“ (skratka „V“) zaznačíme vtedy, keď daná aktivita aktuálne ovplyvňuje TML. Ak sa jedná o negatívny vplyv, označíme to znamienkom mínus („-V“). V prípade, že ide o pozitívny vplyv, označíme ho znamienkom plus („+V“). Ak máme vedomosti o aktivitách, ktoré v budúcnosti môžu vplývať na TML, tak pre tieto aktivity zapíšeme kategóriu „Budúci vplyv“ (skratka „B“). Podobne „+B“ pre pozitívne potenciálne vplyvy a „-B“ pre negatívne.

Vyhliadky biotopu druhu do budúcnosti na lokalite (v % z celkovej plochy TML) – pre každú z troch kategórií stavov vyhliadok do budúcnosti pre biotop monitorovaného druhu („dobré“, „nevyhovujúce“, „zlé“) stanovíme ich percentuálny podiel z celkovej plochy biotopu. Pole je povinné.

Kvalita populácie druhu na lokalite – vyberie sa jedna z kategórií kvality druhovej populácie („dobrá“, „nevyhovujúca“, „zlá“). Kvalita sa hodnotí na základe expertného odhadu. Pole je povinné.

Počasia – uvádzame jednu alebo viac kategórií počasia počas pobytu na TML: slnečno, polojasno, poloblačno, oblačno, mrholenie, dážď.

Pole je povinné.

Názov súboru fotky – názov súboru s fotografiou lokality uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Pole je povinné.

Súradnice fotky (long./lat.) – GPS súradnice identifikujúce miesto, kde bola robená fotografia TML, zaznamenané v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch.

Pole je povinné.

Text k fotke – Text bližšie opisujúci fotku.

Pole nie je povinné.

Iné fotografie v rámci TML

Priestor pre evidovanie ďalších relevantných fotografií z TML (napríklad fotografie druhu)

Názov súboru fotky – názov súboru fotografie uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Objekt fotenia – heslovitý opis objektu fotenia

TMP (miesta samplingu) v rámci TML

V prípade, že identifikácia monitorovaných druhov sa nedeje na celej ploche TML, ale len na vybraných plochách (tzv. TMP), tak pre tieto plochy zapisujeme nasledovné povinné parametre:

č. TMP – poradové číslo TMP v rámci TML.

Súradnice TMP (long./lat.) – GPS súradnice identifikujúce ľavý-dolný roh TMP (v priestorovom zmysle, keď mapovateľ stojí na hranici TMP a je k nej otočený tvárou, protiľahlá hranica TMP je vtedy považovaná za „hornú“) zaznamenané v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch.

Rozmery TMP (š. x d.) v m – Rozmery založenej TMP v tvare šírka x dĺžka v metroch. Šírka je rozmer v smere x-ovej osi od ľavého-dolného rohu a dĺžka je rozmer v smere y-ovej osi od ľavého-dolného rohu (v priestorovom zmysle ako pri položke „Súradnice TMP“).

Fixácia TMP – samotná TMP fixovaná v teréne nebude, farbou v teréne sa označia iba samotné mapovacie línie.

Názov súboru fotky – názov súboru s fotografiou lokality uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Poznámka – priestor pre ďalšie relevantné doplňujúce informácie

Pole nie je povinné.

Zoznam taxónov, ich početnosti a charakteristiky nálezov

Pre každú TML je potrebné zapísať názvy taxónov druhov identifikovaných pri zbere dát patriacich do rovnakej skupiny ako monitorovaný druh.

Názov taxónu – platný názov taxónu – pole je povinné

č. TMP – číslo TMP, v ktorej bol druh zistený

Početnosť v TMP – početnosť taxónu **len** v rámci TMP, vyjadrená počtom jedincov, prípadne plochou (podľa metodiky) – pole je povinné v prípade založenia TMP

Početnosť v TML – početnosť taxónu k **celej** TML, vyjadrená počtom jedincov, prípadne plochou (podľa metodiky) – pole je povinné

Spôsob zberu – v zmysle metodiky monitoringu pre daný druh

Charakteristika – charakteristika nálezu druhu, ktorú vyberieme zo Zoznamu charakteristík nálezov zoologických druhov podľa ISTB (Príloha 3) – pole je povinné pre zoologické nálezy

Príloha 1. Zoznam použitých skratiek

Abnd – abundancia (pokryvnosť)

GPS - Global Positioning System - Globálny systém určenia polohy

KIMS – Komplexný informačný a monitorovací systém

long. – longitude – zemepisná dĺžka – x-ová súradnica

lat. – latitude – zemepisná šírka – y-ová súradnica

ŠDF – Štandardný dátový formulár území sústavy Natura 2000

TML – trvalá monitorovacia lokalita

TMP – trvalá monitorovacia plocha

WGS-84 - World Geodetic System 1984 - geodetický štandard súradnicového systému

Príloha 2. Zoznam aktivít a ohrození

A	poľnohospodárstvo	B02.03	odstránenie porastu
A01	pestovanie	B02.04	odstránenie sušiny
A02	zmena v spôsoboch obhospodarovania	B02.05	neintenzívne
A02.01	intenzifikácia poľnohospodárstva	B02.06	stenčovanie vrstvy lesa
A02.02	zmena plodiny	B03	využitie bez výsadby
A02.03	premena travinnej vegetácie na ornú pôdu	B04	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve
A03	kosenie	B05	používanie hnojív
A03.01	intenzívne kosenie alebo intenzifikácia	B06	pasenie v lese
A03.02	neintenzívne kosenie	B07	lesnícke aktivity nešpecifikované vyššie
A03.03	opustenie pôdy / nedostatok kosenia	C	baníctvo, ťažba materiálu, výroba energie
A04	pasenie	C01	baníctvo a lomy
A04.01	intenzívne pasenie	C01.01	ťažba piesku a štrku
A04.01.01	intenzívne pasenie - hovädzí dobytok	C01.01.01	lomy
A04.01.02	intenzívne pasenie - ovce	C01.01.02	odstraňovanie plážových sedimentov
A04.01.03	intenzívne pasenie - kone	C01.02	ťažba hliny a ílu
A04.01.04	intenzívne pasenie - kozy	C01.03	ťažba rašeliny
A04.01.05	intenzívne pasenie - zmiešaný dobytok	C01.03.01	ručná ťažba rašeliny
A04.02	neintenzívne pasenie	C01.03.02	mechanické odstraňovanie rašeliny
A04.02.01	neintenzívne pasenie - hovädzí dobytok	C01.04	bane
A04.02.02	neintenzívne pasenie - ovce	C01.04.01	povrchové bane
A04.02.03	neintenzívne pasenie - kone	C01.04.02	podzemné bane
A04.02.04	neintenzívne pasenie - kozy	C01.05	práce so soľou
A04.02.05	neintenzívne pasenie - zmiešaný dobytok	C01.06	geotechnický prieskum
A04.03	opustenie pasenia, nedostatočné pasenie	C01.07	baníctvo a ťažba nešpecifikované vyššie
A05	chov dobytky (bez pasenia)	C02	ťažba ropy, alebo plynu
A05.01	chov zvierat	C02.01	prieskumné vrty
A05.02	kŕmenie zvierat	C02.02	výrobné vrty
A05.03	nedostatok chovu dobytky	C02.05	vrtná loď
A06.01	jednoročné plodiny pre produkciu potravy	C03	využívanie obnoviteľných zdrojov energie
A06.01.01	intenzívne jednoročné plodiny pre produkciu potravy / intenzifikácia	C03.01	výroba geotermálnej energie
A06.01.02	neintenzívne jednoročné plodiny pre produkciu potravy	C03.02	výroba solárnej energie
A06.03	produkcia bioplynu	C03.03	výroba veternej energie
A06.04	zrušenie pestovania plodín	C03.04	prílivová energia
A07	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií	D	doprava a komunikácie
A08	hnojenie	D01	dopravné siete
A09	zavlažovanie	D01.01	chodníky, poľné cesty, cyklotrasy
A10	zmena štruktúry poľnohospodárskej pôdy	D01.02	cesty, rýchlostné komunikácie
A10.01	odstránenie živých plotov, krovín a mladiny	D01.03	parkovacie miesta
A10.02	odstránenie kamenných stien a násypov	D01.04	železnice
A11	poľnohospodárske aktivity nešpecifikované vyššie	D01.05	most, viadukt
B	lesníctvo	D01.06	tunel
B01	výsadba stromov	D02	úžitkové vedenia
B01.01	výsadba stromov - pôvodné druhy	D02.01	elektrické a telefónne vedenie
B01.02	výsadba stromov - nepôvodné druhy	D02.01.01	visuté elektrické a telefónne vedenie
B02	manažment lesa	D02.01.02	podzemné elektrické a telefónne vedenie
B02.01	výsadba po rube	D02.02	potrubia
B02.01.01	výsadba po rube - pôvodné druhy	D02.03	komunikačné stožiare a antény
B02.01.02	výsadba po rube - nepôvodné druhy	D02.09	iný spôsob transportu energie
B02.02	holorub	D03	lodné cesty, prístavy, prístavné stavby
		D03.01	prístavy
		D03.01.01	kízačky
		D03.01.02	turistické prístavy alebo rekreačné miesta
		D03.01.03	rybárske prístavy
		D03.01.04	priemyselné prístavy
		D03.02	lodné cesty
		D03.02.01	cesty nákladnej lodnej dopravy

D03.02.02	lodné trajekty (vysokorychlostné)	F05.07	iné
D03.03	prístavné stavby	F06	poľovníctvo, rybárstvo alebo zber nešpecifikovaný vyššie
D04	letiská, letecké cesty	F06.01	poľovná zver / chovná vtáčia stanica
D04.01	letisko	G	ľudské vplyvy
D04.02	aerodrom, heliport	G01	outdoorové, športové a rekreačné aktivity
D04.03	letecké cesty	G01.01	potápanie
D05	vylepšený prístup na lokalitu	G01.01.01	motorizované potápanie
D06	iné spôsoby dopravy	G01.01.02	bezmotorizované potápanie
E	urbanizácia, sídla a rozvoj	G01.02	pešia turistika, jazdectvo a bezmotorové zariadenia
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	G01.03	motorizované zariadenia
E01.01	súvislá urbanizácia	G01.03.01	pravidelné motorizované riadenie
E01.02	nesúvislá urbanizácia	G01.03.02	off-road motorizované riadenie
E01.03	rozptýlené osídlenie	G01.04	alpinizmus, skalolezectvo, jaskyniarstvo
E01.04	iné typy osídlenia	G01.04.01	alpinizmus a skalolezectvo
E02	priemyselné a obchodné plochy	G01.04.02	jaskyniarstvo
E02.01	továrne	G01.04.03	rekreačné návštevy jaskýň
E02.02	sklady	G01.05	lietanie, paragliding, lietanie balónov
E02.03	iné priemyselné/obchodné plochy	G01.06	lyžovanie, skialpinizmus
E03	vypúšťanie znečisťujúcich látok	G01.07	šnorchlovanie
E03.01	nakladanie s komunálnym odpadom	G01.08	iné outdoorové a rekreačné aktivity
E03.02	nakladanie s priemyselným odpadom	G02	športové a rekreačné štruktúry
E03.03	nakladanie s inertnými materiálmi	G02.01	golfové ihrisko
E03.04	iné vypúšťanie znečisťujúcich látok	G02.02	lyžiarske stredisko
E04	stavby, budovy v krajine	G02.03	štadión
E04.01	poľnohospodárske stavby	G02.04	okruh
E04.02	vojenské stavby	G02.05	jazdiareň
E05	skladovanie materiálov	G02.06	zábavný park
E06	iné aktivity spojené s urbanizáciou a priemyslom	G02.07	ihrisko
E06.01	demolície budov a stavieb	G02.08	kemping
E06.02	rekonštrukcia, obnova budov	G02.09	pozorovanie prírody
F	využívanie biologických zdrojov iných ako poľnohospodárstvo a lesníctvo	G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia
F01	morský a sladkovodný chov rýb	G03	informačné centrá
F01.01	intenzívny chov rýb	G04	vojenské využitie
F02.01	profesionálny pasívny rybolov	G04.01	vojenská aktivita
F02.01.01	rybolov na miestach	G04.02	zrušenie využívania na vojenské účely
F02.01.02	rybolov so sieťami	G05	iné ľudské vplyvy
F02.02	profesionálny aktívny rybolov	G05.01	zošľapávanie, nadmerné využívanie pobrežná abrázia, mechanické porušovanie morského dna
F02.02.02	rybolov s vlečnými sieťami	G05.02	vandalizmus
F02.03	rekreačný rybolov	G05.05	intenzívne upratovanie verejných pláží / čistenie pláží
F03	poľovníctvo a odchyt divej zveri (suchozemskej)	G05.06	odstraňovanie stromov lemujúcich cesty z bezpečnostných dôvodov
F03.01	poľovníctvo	G05.07	chýbanie nesprávne nastavených opatrení ochrany prírody
F03.01.01	škody spôsobené poľovnou zverou	G05.08	zatvorenie jaskýň a galérií
F03.02	odchyt, odstránenie fauny (suchozemskej)	G05.09	oplotenie
F03.02.01	zber (hmyz, plazy, obojživelníky)	G05.10	zvýšené prehustenie lietadiel
F03.02.02	vyberanie hniezd	G05.11	smrť alebo zranenie spôsobené zrážkou
F03.02.03	kladenie pascí, otrávených návnad, pytliactvo	H	znečistenie
F03.02.04	kontrola predátorami	H01	znečistenie povrchových vôd
F03.02.05	náhodný odchyt	H01.01	znečistenie povrchových vôd priemyselnými podnikmi
F03.02.09	iné formy odchytu fauny	H01.02	znečistenie povrchových vôd zvýšeným prietokom
F04	zber, odstraňovanie rastlín, všeobecne	H01.03	iné bodové znečistenie povrchových vôd
F04.01	drancovanie floristických lokalít	H01.04	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené urbanizáciou
F04.02	zber (huby, lišajníky, ostružiny, atď.)		
F04.02.02	ručný zber		
F05	ilegálny zber / odchyt morskej fauny		
F05.01	dynamit		
F05.02	zber mušlí		
F05.03	jedy		
F05.04	pytliactvo		
F05.05	strelba		
F05.06	odber pre účely zberu		

H01.05	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené poľnohospodárstvom a lesníckymi aktivitami	I03	zavedenie genetického materiálu, GMO
H01.06	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené dopravou a infraštruktúrou, ktorá nie je napojená na kanalizáciu	I03.01	genetické znečistenie (fauna)
H01.07	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené opustenými priemyselnými lokalitami	I03.02	genetické znečistenie (flóra)
H01.08	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené komunálnym odpadom a odpadovými vodami	J	prírodné zmeny systému
H01.09	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené inými vplyvmi	J01	požiar a potlačenie požiaru
H02	znečistenie podzemných vôd (bodové a rozptýlené zdroje)	J01.01	vyhorenie
H02.01	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikmi z kontaminovaných lokalít	J01.02	potlačenie prírodných požiarov
H02.02	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikmi zo skládky	J01.03	nedostatok požiarov
H02.03	znečistenie podzemných vôd súvisiace s infraštruktúrou ropného priemyslu	J02	iné človekom vyvolané zmeny v hydrologických podmienkach
H02.04	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikom vody z baníctva	J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne
H02.06	rozptýlené znečistenie podzemných vôd spôsobené poľnohospodárstvom a lesníckymi aktivitami	J02.01.01	poldre
H02.07	rozptýlené znečistenie podzemných vôd spôsobené	J02.01.02	rekultivácie mokradí
H02.08	rozptýlené znečistenie spôsobené urbanizmom	J02.01.03	zasypanie priekop, kanálov, jazierok, rybníkov, atď.
H03	znečistenie morskej vody	J02.01.04	rekultivácia baní
H03.01	ropné škvrny v mori	J02.02	odstraňovanie sedimentov
H03.02	únik toxických chemikálií z látok uskladnených v mori	J02.02.01	bagrovanie / odstránenie riečnych sedimentov
H03.02.01	nesyntetická zložka znečistenia	J02.02.02	pobrežné bagrovanie
H03.02.02	syntetická zložka znečistenia	J02.03	budovanie kanálov
H03.02.03	rádioaktívne znečistenie	J02.03.02	budovanie kanálov
H03.02.04	vplyv iných látok (napr. kvapalných, plyných)	J02.04	zmeny spôsobené záplavami
H03.03	morské makro-znečistenie (napr. plastové tašky)	J02.04.01	záplavy
H04	znečistenie ovzdušia	J02.04.02	nedostatok záplav
H04.01	kyslý dážď	J02.05	zmeny vo vodných tokoch, všeobecne
H04.02	vplyv nitrátov	J02.05.01	modifikácie vo vodných prietokoch
H04.03	iné znečistenie ovzdušia	J02.05.02	modifikácie v štruktúre vodných tokov
H05	znečistenie pôdy a pevný odpad	J02.05.03	modifikácie v stojatých vodách
H05.01	odpadky a pevný odpad	J02.05.04	zásobárne vody
H06	prírastok energie	J02.05.05	malé vodné elektrárne
H06.01	hluková záťaž	J02.11	smetiská, skladovanie vybagrovaných usadenín
H06.01.01	bodový zdroj, alebo nepravidelnáhluková záťaž	J02.12	hrádze, upravené brehy všeobecne
H06.01.02	rozptýlená alebo pravidelnáhluková záťaž	J02.12.02	hrádze a zábrany proti povodniam vo vnútrozemských vodných systémoch
H06.02	svetelné znečistenie	J02.14	zmenená kvalita vody spôsobená antropogénnymi zmenami salinity
H06.03	oteplňovanie vodných telies	J02.15	iné zmeny hydraulických podmienok spôsobené človekom
H06.04	elektromagnetické zmeny	J03	iné zmeny ekosystému
H06.05	seizmické výbuchy	J03.02.01	znižovanie možnosti migrácie / migračné bariéry
H07	iné formy znečistenia	J03.02.02	znižovanie rozptylu
I	invazívne alebo inak problematické druhy	J03.02.03	znižovanie genetickej výmeny
I01	druhovú invázie	J03.03	znižovanie, nedostatok v prevencii proti erózii
I02	problémové pôvodné druhy	J03.04	aplikácia výskumu spôsobujúceho poškodzovanie
		K	prírodné biotické a abiotické procesy (okrem katastrof)
		K01	abiotické (pomalé) prírodné procesy
		K01.01	erózia
		K01.02	zazemňovanie
		K01.03	vysušovanie
		K01.04	zavodňovanie
		K01.05	zasoľovanie pôdy
		K02	biologické procesy
		K02.01	sukcesia
		K02.02	akumulácia organického materiálu
		K02.03	eutrofizácia (prírodná)
		K02.04	acidifikácia (prírodná)

K03	medzidruhové vzťahy (fauna)	L07	búrky
K03.01	súťaživosť (fauna)	L08	záplavy (prírodné procesy)
K03.02	parazitizmus (fauna)	L09	prírodný požiar
K03.03	začiatok choroby (mikrobiálne patogénne látky)	L10	iné prírodné katastrofy
K03.04	predátorstvo	M	klimatická zmena
K03.05	antagonizmus podnietený rozvojom druhov	M01	zmeny abiotických podmienok
K03.06	antagonizmus s domácimi zvieratami	M01.01	zmena teploty (napr. vzostup teploty a extrémny)
K03.07	iné formy medzidruhovej súťaživosti	M01.02	suchá a nedostatok zrážok
K04	medzidruhové vzťahy (flóra)	M01.03	záplavy a vzostup zrážok
K04.01	súťaživosť (flóra)	M01.04	zmeny pH
K04.02	parazitizmus (flóra)	M01.05	zmeny prúdenia (sladkovodné, prílivové, oceánske)
K04.03	začiatok choroby (mikrobiálne patogénne látky)	M01.06	zmeny vlnenia
K04.05	škody spôsobené hlodavcami (vrátane poľovnej zveri)	M01.07	zmeny hladiny mora
K06	iné formy alebo kombinácie foriem medzidruhovej súťaživosti (flóra)	M02	zmeny biotických podmienok
L	prírodné katastrofy	M02.01	zmena biotopu
L01	sopečná aktivita	M02.02	desynchronizácia procesov
L02	prílivová vlna, tsunami	M02.03	vyhynutie druhov
L03	zemetrasenie	M02.04	migrácia druhov
L04	lavína	U	neznáme ohrozenia
L05	zosuvy pôdy	X	žiadne ohrozenia
L06	podzemné zosuvy	XE	ohrozenia z územia mimo EÚ
		XO	ohrozenia z územia mimo členského štátu

Príloha 3. Zoznam charakteristík nálezov

IMAGO – imágo, dospelý jedinec – Posledné štádium vývoja.

KUKLA – nález kukly – Nález kukly - podobne ako nález vajíčok vypovedá o využívaní biotopu daným druhom.

LARVA – larválne štádium – Juvenilné, postembryonálne štádium hmyzu (dokonalá premena), vôbec sa nepodobá imágu (napr. chrobáky, motýle). Používa sa aj pre stavovce (žubrienky žiab, larvy mlokov).

MÚMIA – nález uhynutého jedinca, častí chitinóznejších častí tiel chrobákov (kroviek, štítu ap), na základe ktorých sa dá druh determinovať

NEGAT - negatívny výsledok cielenej kontroly – Negatívny výsledok kontroly výskytu daného druhu. V tomto prípade počet uveďte 0 (nula).

ODCHYT – chytenie živého alebo usmrteného jedinca – Odchyt živého alebo usmrteného jedinca pomocou rôznych odchytočných zariadení.

PARENIE – párenie – Pozorovanie párenia (pre vtáky použite kategóriu C5).

POBYTOVE ZNAKY – stopy po činnosti bez prítomnosti druhu – Nepriame dôkazy výskytu - nález požerkov, výletových otvorov a pod., podľa ktorých sa dá identifikovať druh.

PRESEV – presev – Jedinca získané presevom (napr. hrabanky, skalnej sutiny).

TRUS – nález trusu po preimaginárných štádiách

VIZUAL – vizuálne pozorovanie – Vizuálne pozorovanie, to znamená priame pozorovanie živého jedinca (voľným okom alebo ďalekohľadom) v jeho prirodzenom prostredí bez priameho kontaktu, či chytenia, napríklad letiace jedince, nachádzajúce sa na neprístupných miestach

Použitá literatura:

BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M. & STEFAŃSKA J. 1986: Katalog fauny Polski. Coleoptera - Cucujoidea 1. Cz. 23, t. 2. PWN, Warszawa, 266 pp.

KOCH K. 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Katalog. Goecke & Evers, Krefeld, 342 pp.

KÖHLER F. & KLAUSNITZER B. (eds.) 1998: Verzeichnis der Käfer Deutschlands. *Entomol. Nachrichten und Berichte* (Dresden), Beiheft 4: 1-185.

KLAUSNITZER B. 1996: Die Larven der Käfer Mitteleuropas. Bd. 3. Polyphaga. T. 2. Goecke & Evers Verlag, Krefeld, 336 pp.

PALM T. 1941: Über die Entwicklung und Lebensweise einiger wenig bekannten Käfer-Arten im Urwaldgebiete am Fluß Dalälven (Schweden). *Opuscula Entomol.*, 6: 17-26.

ROUBAL J. 1936: Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Podkarpatské Rusi. Díl II. Práce Uč. Společ. Šafaříkovy, Bratislava, 434 pp.

ŚLIPIŃSKI S. 1982: Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. 19, Chrząszcze – Coleoptera. Zesz. 56, Zgnitkowate - Cucujidae. PWN, Wrocław, 35 pp.

VÁVRA J., DROZD, P. (2006): Metodika monitoringu evropsky významného druhu lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*). Unpubl. MS, Praha: AOPK ČR, 10 pp.